

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол Науково-методичної ради
Національної школи суддів України
від 18.12.2020 р. № 6
із змінами
від 04.09.2025 р. № 4

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
СУДДІВСЬКОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ
на 2021-2025 роки**

Загальні положення

Стратегія розвитку освіти суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки (далі – Стратегія) визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямовано діяльність Національної школи суддів України.

Розроблення Стратегії зумовлено викликами і завданнями системи правосуддя на шляху до членства в ЄС в умовах повномасштабної війни, необхідністю зміни пріоритетів суддівської освіти у зв'язку з триваючою повномасштабною збройною агресією РФ та адаптації до змін, що відбуваються в сучасному глобалізованому інформаційному світі, з урахуванням кращих практик ЄС.

Національна стратегія конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку освіти, визначених Концепцією національних стандартів суддівської освіти.

Сучасний стан розвитку суддівської освіти

В Україні забезпечено правове регулювання питань функціонування системи суддівської освіти, а також права судді підвищувати свій професійний рівень та проходити із цією метою відповідну підготовку та обов'язку судді систематично розвивати професійні навички (уміння), підтримувати свою кваліфікацію на належному рівні, необхідному для виконання повноважень у суді, де він обіймає посаду.

Національна школа суддів України як єдина державна установа із спеціальним статусом у системі правосуддя, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя та здійснює науково-дослідну діяльність, послідовно реалізує основні завдання, визначені статтею 105 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та з цією метою здійснює:

- 1) початкову підготовку судді;
- 2) підготовку суддів, у тому числі обраних на адміністративні посади в судах;
- 3) періодичне навчання суддів з метою підвищення рівня їхньої кваліфікації;
- 4) проведення курсів навчання, визначених кваліфікаційним або дисциплінарним органом, для підвищення кваліфікації суддів, які тимчасово відсторонені від здійснення правосуддя;
- 5) підготовку працівників апаратів судів та підвищення рівня їхньої кваліфікації;
- 5-1) підготовку працівників Служби судової охорони та підвищення рівня їхньої кваліфікації;
- 6) проведення наукових досліджень із питань удосконалення судового устрою, статусу суддів і судочинства;
- 7) вивчення міжнародного досвіду організації та діяльності судів;
- 8) науково-методичне забезпечення діяльності судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя

Від створення і початку діяльності до сьогодні суддівська освіта пройшла шлях докорінної модернізації.

Розроблена у 2014 та впроваджена Концепція національних стандартів суддівської освіти, яка закріпила основні вимоги до змісту та організації проведення навчальних заходів для суддів у НШСУ та реалізація Стратегії розвитку Національної школи суддів України на 2016-2020 роки сприяли досягненню поставлених цілей і завдань щодо підвищення рівня професійного розвитку суддів та інституційного розвитку установи.

Підготовка суддів здійснюється за єдиними вимогами із залученням суддів усіх інстанцій та юрисдикцій, провідних вітчизняних науковців й міжнародних експертів, є системною, всебічною та практично орієнтованою, заснованою на інноваційних методологічних підходах з урахуванням трьох вимірів – знань, умінь та навичок, ставлення та цінностей. Процес підготовки суддів спрямовано на досягнення безперервності в навчанні, максимальне врахування освітніх потреб і прагнень суддівського корпусу та впровадження освітніх інновацій. За останні роки значно розширено каталог навчальних продуктів для суддів, їх тематика постійно оновлюється. Підготовку висококваліфікованих суддівських кадрів спрямовано на просування цінностей ЄС, якими є повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, включаючи права меншин, з урахуванням практики ЄСПЛ. У грудні 2019 року міжнародною регіональною конференцією високого рівня було розроблено та затверджено Київські рекомендації про зміст та методологію суддівської освіти з питань застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини та виконання рішень Європейського суду з прав людини.

У зв'язку з триваючою збройною агресією РФ щодо України, яка супроводжується безпрецедентними за своїм цинізмом і жорстокістю злочинами, перед НШСУ постало завдання забезпечення спроможності суддів щодо розгляду нових категорій справ, пов'язаних з війною – воєнні та інші міжнародні злочини, злочини проти національної безпеки і оборони, а також вирішення судами справ щодо відшкодування шкоди, завданої агресором.

У 2017-2018 роках НШСУ провела спеціальну підготовку (початкова суддівська освіта) – 665 кандидатів на посаду судді. Навчання кандидатів проведено відповідно до інноваційної навчальної програми, яку розроблено з урахуванням кращого світового досвіду, та метою якої було формування в кандидатів на посаду судді практичних навичок та вмінь у застосуванні закону і веденні судового засідання, зміцненні рівня їх теоретичних знань у прикладному аспекті.

Навчання майбутніх суддів відбувалося у форматі тренінгів із використанням інтерактивних методів навчання та поєднувалося із стажуванням у судах й ознайомчими візитами до органів прокуратури та органів досудового розслідування, адвокатських об'єднань.

У систему спецпідготовки вперше впроваджено інститут наставництва (коучингу). Кожен майбутній суддя мав індивідуального суддю-наставника (коуча), який ділився досвідом, «секретами» професії, допомагав

оволодіти практичними навичками діяльності судді, планував, організовував і контролював проходження стажування.

З 2024 року НШСУ внаслідок змін до законодавства НШСУ проводить початкову підготовку вже призначених суддів, у яких відсутній стаж роботи на посаді судді, а не усіх кандидатів на посаду судді, як це було раніше. Для таких суддів проводяться тренінги, орієнтовані на набуття суддею практичних вмінь та навичок для здійснення правосуддя. Через те, що за законодавством початкова підготовка може тривати не більше двох місяців, стажування, ознайомчі візити не проводились, судді-наставники не залучались.

В освітню доктрину НШСУ також увійшли два орієнтаційні навчальні курси для переможців конкурсу на заняття вакантних посад суддів Верховного Суду у 2017 та 2019 роках. Вказані навчальні курси були спрямовані на надання знань та вироблення навичок для належного виконання повноважень суддів касаційної інстанції, мали на меті допомогти суддям усвідомити суттєво нову роль судді найвищої установи та касаційної інстанції в цілому, закладену судовою реформою.

У 2019 році орієнтаційний навчальний курс був проведений також для новопризначених суддів Вищого антикорупційного суду. Курс спрямований на зміцнення компетентностей суддів щодо питань боротьби з корупцією, законів, процедур і кращих міжнародних практик, розвиток навичок управління розглядом складних справ, колегіальної роботи, удосконалення спроможності не піддаватися політичному та іншому тиску.

Суттєвого розвитку набули дистанційні форми суддівської освіти. Окрім очних та онлайн тренінгів, навчальний процес відбувається із застосуванням платформи дистанційного навчання, на якій розміщено каталог електронних навчальних курсів.

Розроблено та впроваджено в освітній процес суддів нові альтернативні форми навчання: інтерактивні лекції, семінари-практикуми, навчальні відеоролики, відеолекції та відеоконференції, вебінари, подкасти.

З метою посилення викладацької спроможності в НШСУ сформовано команду суддів-тренерів (викладачів) очних, онлайн та дистанційних навчальних курсів та підвищено якість викладання, постійно оновлюється їх резерв.

Для активного сприяння процесу кваліфікаційного оцінювання суддів та проведення конкурсів на заміщення вакантних посад створено та інституціоналізовано структурний підрозділ «Тестологічний центр», який забезпечив підготовку бази тестових та практичних завдань.

Водночас сучасні реалії, розвиток законодавства та національної судової практики, адаптація кращих європейських стандартів та освітні запити і потреби суддівського корпусу передбачають необхідність подальшого удосконалення суддівської освіти. Зокрема, про потребу в інтеграції навчання з права ЄС для початкової та безперервної підготовки на національному рівні, якщо це необхідно для належного відправлення правосуддя, наголошено у висновку Ради Європейського Союзу (2014/C 443/04)¹.

---

¹ Council Conclusions «Training of legal practitioners: an essential tool to consolidate the EU acquis» (2014/C 443/04)
URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1211\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1211(01))

На виконання завдань інституційного реформування НШСУ, зміцнення управлінського та операційного потенціалу та з метою поглиблення вивчення суддями права ЄС, наказом ректора НШСУ утворено Навчальну лабораторію з вивчення права Європейського Союзу.

Також НШСУ підписано меморандуми про співпрацю з провідними європейськими інституціями.

Крім того, на веб-сайті НШСУ розміщено інформацію про доступні навчальні ресурси Європейської мережі суддівської освіти (EJTN), Академії права ЄС (ERA) та Європейського інституту публічного урядування (EIPA), які надають підтримку у вивченні європейського права.

На сьогодні ключовим завданням є розширення тематики та варіативності форм навчальних продуктів, гнучкості та динамізму у їх використанні, розвиток навичок навчання та викладання в дистанційному режимі та форматі онлайн, удосконалення тренінгових та альтернативних форм і методів навчання суддів, зокрема щодо права суддів обрати тренінг залежно від своїх потреб, на основі вже існуючого досвіду та з врахуванням тенденцій і темпів розвитку освітніх інновацій, процесів глобалізації та розвитку інформаційного суспільства.

Основні проблеми та виклики

Розбудова системи суддівської освіти в сучасних умовах вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на подоланні викликів, пов'язаних із найбільш гострими проблемами, серед яких актуальними є:

- триваюча повномасштабна збройна агресія РФ проти України;
- необхідність вдосконалення системи суддівської освіти відповідно до стандартів ЄС, налагодження співпраці із європейськими системами правосуддя;
- потреба у проведенні початкової підготовки одразу для 1800 суддів (прогнозована кількість посад)²;
- незавершеність судової реформи;
- кадровий дефіцит у судах першої та апеляційної інстанцій, як наслідок – надмірне навантаження на чинних суддів;
- низька суспільна довіра до правосуддя;
- недостатній рівень правової культури;
- проблеми незалежності та неупередженості в діяльності суддів;
- надмірна заформалізованість процесуального законодавства;
- проблеми доступу до правосуддя та виконання судових рішень;
- повільне здійснення інформатизації в системі судоустрою.

---

² Оголошення про добір кандидатів на посаду судді місцевого суду. Вища кваліфікаційна комісія суддів України. 11.12.2024. URL: <https://vkksu.gov.ua/news/ogoloshennya-pro-dobir-kandydativ-na-posadu-suddi-miscevogo-sudu>

Мета, стратегічні напрямки/цілі та основні завдання Стратегії

Метою Стратегії є удосконалення стандартів та якості суддівської освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та забезпечення професійного й особистісного розвитку судді з урахуванням індивідуальних потреб.

Якісна суддівська освіта є необхідною умовою здійснення правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення кожному права на справедливий суд, гарантованого Конституцією і законами України, та міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Сучасна суддівська освіта є запорукою демократичного розвитку суспільства і правової держави, відновлення високозначимої ролі суду.

Модернізація і розвиток суддівської освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на процеси, що відбуваються в Україні та світі.

Стратегія розвитку суддівської освіти повинна адекватно відповідати сучасним суспільним викликам, а також інтеграційним і глобалізаційним процесам, забезпечувати належну підготовку суддів для підтримання і підвищення їх кваліфікації (знань, умінь і навичок) залежно від досвіду роботи суддів, рівня і спеціалізації суду, а також з урахуванням їхніх індивідуальних потреб.

Стратегічними напрямами розвитку суддівської освіти повинні стати:

- інституційний розвиток Національної школи суддів України відповідно до стандартів ЄС;
- розвиток Національних стандартів суддівської освіти;
- удосконалення початкової підготовки суддів;
- запровадження інституту наставництва для суддів, в яких відсутній стаж роботи на посаді судді.

Основні напрями реалізації Стратегії

1. Інституційний розвиток Національної школи суддів України відповідно до стандартів ЄС

Комплексне зміцнення потенціалу Національної школи суддів України передбачає:

- розвиток НШСУ як європейського закладу суддівської освіти, що відповідає стандартам ЄС та орієнтований на задоволення індивідуальних потреб суддів;
- вдосконалення механізмів підвищення кваліфікації працівників НШСУ, викладачів (тренерів) та осіб, залучених до процесу навчання суддів, включаючи використання новітніх технологічних засобів,

вдосконалення викладацької майстерності, сприяння працівникам у вивченні іноземних мов;

- кадрове наповнення та посилення ролі Навчальної лабораторії з вивчення права ЄС у процесі суддівської освіти; посилення співпраці з проектами міжнародної технічної допомоги, Європейською мережею суддівської освіти (EJTN), Академією права ЄС (ERA) та Європейським інститутом публічного урядування (EIPA) з метою впровадження в навчальний процес суддів тренінгів з права ЄС; підвищення ефективності роботи Тестологічного центру завдяки залученню кращих експертів та удосконаленню методології розробки тестових та практичних завдань;
- створення умов для подальшого розвитку наукової на науково-методичної складової в суддівській освіті, здатної вчасно реагувати на потреби суддів;
- створення умов для впровадження сучасних засобів навчання (науково-методичних, електронних, технічних, інформаційно-комунікаційних тощо), електронізація освітнього процесу.

2. Розвиток Національних стандартів суддівської освіти

Удосконалення Національних стандартів суддівської освіти передбачає: переформатування освітньої доктрини:

- вивчення та впровадження досвіду EJTN в навчанні суддів, включаючи вдосконалення підходів до аналізу та визначення навчальних потреб та удосконалення підходів до оцінки якості суддівської освіти із використанням моделі Кіркпатріка;
- постійне оновлення змісту суддівської освіти на основі компетентнісного підходу залежно від досвіду роботи суддів, рівня і спеціалізації суду, а також з урахуванням їхніх індивідуальних потреб;
- розробка нових тренінгів з вивчення права ЄС та інтеграція права ЄС в існуючі навчальні продукти;
- розробка нових та вдосконалення існуючих навчальних курсів, спрямованих на забезпечення ефективного розгляду справ, пов'язаних з війною (воєнні та інші міжнародні злочини, злочини проти національної безпеки і оборони, а також вирішення судами справ щодо відшкодування шкоди, завданої агресором та ін.);
- розробка та впровадження навчальних заходів з питань доброчесності та професійної етики суддів, верховенства права, гендерно-зумовленого насильства; захисту вразливих верств населення, диджілітизації та електронних доказів, антикорупційного законодавства, кіберзлочинності;
- розширення варіативності тематики навчальних продуктів, включно із запровадженням міждисциплінарних та міжвідомчих практик навчання (судді, прокурори, адвокати, помічники тощо);

- урахування при розробці та викладанні навчальних курсів трьох вимірів суддівської освіти (знання; уміння та навички; цінності та ставлення), зокрема, підвищення ваги ціннісної складової та врахування соціального контексту здійснення правосуддя;
- упровадження нових форм навчання з урахуванням останніх наукових досліджень у сфері навчання дорослих;
- заохочення та більш широке використання навчальних заходів у режимі реального часу (онлайн), розвиток дистанційного навчання; та запровадження змішаного навчання (поєднання очної та дистанційної форм);
- створення онлайн каталогу доступних навчальних курсів та створення можливості для їх обрання залежно від індивідуальних потреб;
- поширення серед суддів напрацювань у форматі електронних ресурсів, що можуть бути використані для підтримання та підвищення кваліфікації;
- використання нових форм підготовки (індивідуальних чи групових зустрічей із потерпілими за сплином певного часу, залученість у програми ресоціалізації, спільні проекти та програми з «дружніми до правосуддя» інституціями тощо);
- розробку навчальних курсів з урахуванням комплексного інтегративного підходу, що передбачає визнання травматичного та іншого впливу насильства на жертв, правопорушників, сім'ї, залучених осіб та інституцій, а також громади;
- сприяння суддям у розвитку мовних навичок, оволодінні іноземними мовами, поглибленні знань для участі у транскордонній комунікації й навчанні; поширення посібників, словників, тестів самооцінки, модулів дистанційного навчання, інших навчальних матеріалів в електронній формі;
- налагодження співпраці між суддями на міжнародному рівні із проведенням спільних навчальних заходів, навчальних візитів, участі суддів національних судів у заходах, що проводяться іноземними закладами суддівської освіти та міжнародними організаціями, які поширюють цінності верховенства права;
- забезпечення інноваційності суддівської освіти;
- удосконалення системи регулярного оцінювання суддів.

3. Удосконалення початкової підготовки суддів

Удосконалення системи початкової підготовки суддів передбачає:

- оновлення Програми початкової підготовки суддів з урахуванням першочергових потреб осіб, в яких відсутній стаж роботи на посаді судді, а також обраної спеціалізації;

- удосконалення нормативно-правового регулювання початкової підготовки судді;
- розширення засобів і форм початкової підготовки на основі використання кращого іноземного досвіду.

4. Запровадження інституту наставництва для суддів, в яких відсутній стаж роботи на посаді судді

Запровадження інституту наставництва для суддів, в яких відсутній стаж роботи на посаді судді, передбачає:

- законодавче унормування механізму наставництва, що має регулювати зміст, методичку та організацію наставництва в судах;
- розробку методичних рекомендацій для відбору суддів-наставників;
- підготовку суддів-наставників в НШСУ, включно з розробкою методичних та навчальних матеріалів проведення такої підготовки;
- оптимізацію навантаження для суддів-наставників.